

Asia: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastaajan taustaorganisaatio

Muu sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue [Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä]

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Palveluissa on päällekkäisyyttä, pykälissä ei riittävän selkeästi ilmene velvoittava määräys, joten tulkinnalle jää sijaa.

3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Ikääntymisrajaus tulossa kaikkiin palveluihin, sen soveltaminen tuotava selkeämmin määräävänä sekä huomioitava SHL mukaisten palvelujen muutoksissa, koska muutoin ikääntymisrajaus ei toteudu tai niistä seuraa vaihtelevaa oikeuskäytäntöä.

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Lakiehdotus kohtelee vammaisryhmiä yhtenevästi.

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Osallisuuden vahvistamiseksi on monta palvelua, joiden keskinäinen suhde jää epäselväksi. Epäselväksi jää esim. osallisuuden ja itsenäisen päätöksenteon tuki, kuka on validi palvelua tuottamaan ja miten, onko kyseessä palvelu vai menetelmä?

Ei merkittävää muutosta nykytilanteeseen. Vammaisen ihmisen osallisuus heikkenee, mikäli muut sosiaalialan toimijat eivät reagoi lain edellyttämiin toiminnan muutoksiin.

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Esityksessä on eväitä siihen edellyttäen, että ohjaus ja velvoite viedään tarkemmalle tasolle.

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Asumisen tuki on hyvä kokonaisuus.

2.

Päivätoiminta on perusteltu hyvin osana vammaispalvelulakia.

3.

Esteettömän asumisen tuki on selkeä.

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Lapsen asuminen kodin ulkopuolella ei ole perusteltua muutoin kuin lastensuojelulain perusteella. Lapsen asema jää välitilaan, joten lapsen etu ei toteudu. Sosiaalihuollon tehostettu palveluasuminen ei voi korvata tai tulla vanhemmalle kuuluvan huolenpito- ja kasvatusvastuun tilalle.

2.

Hengityslaittepotilaiden hoito ei ole sosiaalihuoltoon kuuluva palvelu. Henkilökohtaisella avulla ei olisi tarkoitus korvata esimerkiksi kotihoidon tai kotisairaanhoidon tai terveydenhuollon järjestämistä vastuulle kuuluvia palveluita. Kuitenkin henkilökohtaiseen apuun voisi osana palvelua

kuulua sellaisia avustajan toteuttamia itsehoitoa vastaavia toimenpiteitä, jotka liittyvät terveyden ylläpitoon ja pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaiseen hoitoon.

3.

Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Ehdotetun lain soveltamisalaa rajaisi kaikissa vammaispalveluissa niin sanottu ikääntymisrajaus. Nykyisin vastaava raja on vain henkilökohtaisessa avussa. Kyseessä ei olisi ikäraja, vaan ehdotettua lakia sovellettaisiin kaikkiin vammaispalveluna tarvittaviin palveluihin.

Tämän lain perusteella järjestetään erityispalveluita vammaiselle henkilölle, joka ei saa yksilöllisen tarpeensa mukaisia, välttämättömiä ja sopivia, tavanomaisessa elämässä tarvitsemiaan palveluita sosiaalihoitolain (1301/2014) tai muun lain perusteella. Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jonka fyysinen ja kognitiivinen toimintakyky on pitkäaikaisesti heikentynyt.

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Vammaisen lasten tarpeisiin on palveluja, mutta asuminen kodin ulkopuolella rikkoo vammaisen lapsen ihmis- ja perusoikeuksia, jos asuminen järjestettävä vanhemman toiveesta vammaerusteisesti.

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Hengityslaittepotilaiden hoito ei sovi luonteensa vuoksi sosiaalihuollon tehtäväksi. Asiakkaan etu ei toteudu ja hoito henkilökohtaisilla avustajilla tulkiten hoitotoimenpiteitä itsehoitoon verrattaviksi sisältää vakavan turvallisuusriskin ja vaarantaa työntekijän oikeusturvaa. Terveydenhuollon on edelleen vastattava hengityslaittepotilaiden hoidosta ja vammaispalvelulaki täydentää sitä muiden palvelujen osalta.

Nykyistä lainsäädäntöä ei tule muuttaa. Ehdotuksen muutos vaarantaa hengityshalvauspotilaan hengen, turvallisuuden ja terveyden. Henkilökohtaista apua voidaan myöntää vapaa-aikaan, harrastamiseen ja vuorovaikutukseen, mutta hengityslaittepotilaan hoito ja konehoito täytyy olla edelleen terveydenhuollon ammattihenkilön vastuulla.

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kts. kohta 8.

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Valmennus jää kovin epämääräiselle tasolle ja kaipaa täsmennystä esim. vammaisen henkilön perheen osalta. Henkilökohtainen apu entisen kaltainen, erityinen tuki laaja ja epäselvä kokonaisuus.

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Valmennus voisi kohdistua itse palvelunsaajaan ja palvelun sisällössä huomioida sitten asiakkaan verkosto.

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säätämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Yhdenvertaisuuden on oltava lähtökohta eikä vammaan perustuvaa diskriminaatiota saa harjoittaa. Ehdotettu lakimuutos tarkoittaa diskriminaatiota, koska se eriyttää vammaisen lapsen ns. normaalien lasten vuorovaikutuksesta. Nykyinen järjestelmä on säilytettävä ennallaan. Kuntouttava varhaiskasvatus voisi sisältyä varhaiskasvatuslakiin, koska siinä on perusteet jo olemassa.

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Erytystä tukea koskeva pykälä kaipaa konkretisointia.

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

-

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Käytännössä erittäin vaikea toteuttaa siten, että asiakas on asiassaan kiistattomasti subjekti.

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Säätäminen on tarpeellista, koska määrittää hyvin nykyisen erityishuollon johtoryhmän työtä jatkossa.

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Vammaisen lapsen etu ja oikeus perheen jäsenyyteen ja vanhemman huolenpitoon ei toteudu. Mikäli vanhempi ei tuettunakaan kykene huolehtimaan lapsesta, lapsi on lastensuojelun palvelujen tarpeessa. Vammaispalvelun tehostettu palveluasuminen ei ole sijaishuolto eikä voi ottaa huoltajalta vanhemman tai huoltajan tehtäviä missään muodossa. Lapsen asema vammaispalvelulain mukaisessa palveluasumisessa jättää lapsen välitilaan vailla oikeutta kotiin ja perheeseen ilman vanhemman huolenpitoa. Lapsen juridinen ja taloudellinen asema jää epäselväksi ja määrittelemättä toisin kuin lastensuojelun sijaishuollossa, jossa tehtävät suhteessa lapseen ovat selkeämmät. Tehostetun palveluasumisen henkilökuntarakenne ja osaamisvaatimukset eivät turvaa lapsen hyvää

kasvua ja kehitystä vaan keskittyvät ainoastaan lapsen erityisyyden huomioimiseen ja sen palvelutarpeeseen. Erityislusten keskittäminen palveluasumiseen lisää ryhmän segregatiota ja eriarvoistamista eikä tue lapsen osallisuutta. Lapsen asuminen kodin ulkopuolella vammaispalvelulaissa on jäänne laitoshoidon ajoilta eikä huomioi erityislapsen oikeuksia, se huomioi vain vanhemman oikeuden ja palvelee vain vanhempaa. Lasten kodin ulkopuolinen asuminen on perusteltua vain lastensuojelulain nojalla. Vammaispalvelulaissa säädetään lapsen tilapäisestä hoidosta, jonka avulla laajamittainen tuki kotiin on mahdollinen muiden palvelujen ohella. Lapsen pysyvä asuminen kodin ulkopuolella vammaisuutensa vuoksi on vastoin lapsen ihmis- ja perusoikeuksia sekä etua, jonka kuitenkin pitäisi olla keskeisin periaate lapsen palveluja arvioidessa.

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Vammaispalvelulaissa on tarpeen säätää vain kaikkien heikommassa asemassa olevien vammaisten henkilöiden päivän aikaisesta toiminnasta. Muu sopii hyvin sosiaalihuoltolakiin tai lakiin kuntouttavasta toiminnasta.

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Tämä lisää vammaisten henkilöiden osallisuutta ja parantaa yhdenvertaista asemaa muiden yhteiskunnan jäsenten kanssa.

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Matka- tai kilometrikukkaro entisten palvelujen ohella sekä tuki esim. auton hankintaan on riittävää. Auton antaminen käyttöön tai mönkijöiden tai moottorikelkkojen hankinta asiakkaan käyttöön ei ole ekologisesti järkevää ja johtaa tilanteisiin, joita on mahdoton arvioida vammaispalvelun viimesijaisuuden näkökulmasta, koska tällainen liikkumismuoto edellyttää asiakkaalta varoja hankkia polttoainetta ja ylläpitää laitetta. Asiakkaan liikkumisen tukeminen tulee lähteä ensisijaisesti joukkoliikenteen mahdollisuuksista ja sitten yksilöllisesti muusta vaihtoehdosta (taksi). Kilometri- tai

matkakukkaro lisää vammaisen asiakkaan itsenäisiä mahdollisuuksia käyttää liikkumisen tukea haluamallaan tavalla.

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

Matkakukkar-ajatus lisää asiakkaan itsenäistä päätäntävaltaa.

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

Kohtuullisuuden käsite käyttöön ja viittaus tavanomaiseen elämään liittyvään laitteeseen on tarpeen.

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

Eivät riittävästi

Perustele tarvittaessa kantasi

Ohjausta ja selkeyttämistä tarvitaan siirtymäajasta huolimatta.

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Nykyiset säännökset ovat ajan tasalla vielä ja ovat johdonmukaiset.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

Kyllä

Mikäli vastasit Ei, miten säätäisit maksun perusteista?

-

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lakia tulee tarkentaa velvoittavalle tasolle mm. ikääntymisrajauksen suhteen, muutoin palvelujen ensisijaisuuden periaate ei toteudu.

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Tässä muodossa lakiesityksessä on liian paljon oletuksia, se tuo uusia palveluja ja uusia asiakasryhmiä, joiden kustannusvaikutusta ei voida arvioida. Sosiaalihuoltolain ensisijaisuus tulee tuoda vahvemmin esiin ja velvoittavana, ettei erityislainsäädännön kustannuksia kasvateta.

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

-

Ahopelto Maire
Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä